

Brott i stödverksamheten (dokumentet är både för nationella- och EU-medel)

Denna promemoria innehåller information om vad som gäller i fråga om brott i stödverksamheten. Den riktar sig i första hand till medarbetare på Tillväxtverket som i sitt arbete kommer i kontakt med stödärenden.

Bakgrund

EU ställer bland annat krav på att de myndigheter som hanterar EU-medel ska ha en fungerande process för att förebygga och upptäcka oegentligheter. Tillväxtverket följer den anmälningspolicy för misstänkta EU-bedrägerier som rådet för skydd av EU:s finansiella intressen, SEFI-rådet, har tagit fram (se nedan under "Läs mer").

Regeringen har inrättat SEFI-rådet i syfte att främja en effektiv och korrekt användning av EU-relaterade medel och för att samordna åtgärder mot bedrägerier, missbruk och annan oegentlig hantering av sådana medel i Sverige. Rådet består av företrädare för Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Fiskeriverket, Jordbruksverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Migrationsverket, Rikspolisstyrelsen, Svenska ESF-rådet, Tillväxtverket och Tullverket.

Utöver SEFI-rådets arbete finns det även i övrigt ett stort fokus på bedrägeribekämpning i Sverige. Statskontoret har därför fått i uppdrag av regeringen att inrätta och samordna ett statligt nätverk mot korruption. Statskontorets uppdrag är att verka för att utveckla och intensifiera myndigheternas arbete med att upptäcka och förebygga korruption och andra oegentligheter. Till detta myndighetsnätverk mot korruption och andra oegentligheter har c:a 230 statliga myndigheter anslutit sig.

De brott som kan vara aktuella

De brott som kan vara aktuella i Tillväxtverkets stödverksamhet är ringa bedrägeri, grovt bedrägeri och grovt fodringsbedrägeri (9 kap. 1–3 a §§ brottsbalken) samt subventionsmissbruk (9 kap. 3 b § brottsbalken). Även försök till bedrägeri eller grovt bedrägeri är straffbart, det vill säga ett brott kan ha begåtts även om det aktuella bidraget eller förmånen inte har betalats ut. I det följande beskrivs och förklaras nu aktuella brott.

Bedrägeri

För bedrägeriansvar krävs att någon förmår någon till en handling eller underlåtenhet av ett visst slag, antingen till en positiv handling eller till underlåtenhet att handla. Villfarelsen måste föreligga vid den tidpunkt då handlingen företas och det ska finnas ett direkt samband mellan vilseledande och handling. Det medför att gärningspersonen tjänar ekonomiskt på det och det leder till ekonomisk skada för den som blir lurad.

Av 9 kap. 1 § brottsbalken framgår att den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för

den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för *bedrägeri* till fängelse i högst två år.

För bedrägeri döms också den som genom att lämna oriktig eller ofullständig uppgift, genom att ändra i program eller upptagning eller på annat sätt olovligen påverkar resultatet av en automatisk informationsbehandling eller någon annan liknande automatisk process, så att det innebär vinning för gärningsmannen och skada för någon annan.

Ringa bedrägeri

Om brottet med hänsyn till skadans omfattning bedöms som ringa, döms gärningspersonen för så kallat ringa bedrägeri. Med ringa menas bland annat beloppet som bedrägeriet handlar om är under cirka 1 000 kronor. Det är dock helheten som bedöms och ett bedrägeri kan bedömas som ringa även om beloppet är högre.

För ringa bedrägeri döms också den som utan att göra rätt för sig tillgodogör sig husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat sådant som tillhandahålls under förutsättning av kontant betalning, oavsett om han eller hon vilseleder någon eller inte. Det gäller dock inte om gärningen avser värde som inte är ringa och om den i övrigt är sådan som avses i 1 §.

Av 9 kap. 2 § brottsbalken framgår följande, är brott som avses i 1 § med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, döms för *ringa bedrägeri* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Grovt bedrägeri

Bedömningen om brottet är grovt eller inte ska göras med hänsyn till samtliga omständigheter i det särskilda fallet. 2 st. innehåller exempel på omständigheter som kan, men inte alltid ska, föranleda att brottet anses grovt. I ett fall åtalades en person för grovt bedrägeri för att han vid 25 tillfällen lurat till sig sjukbidrag. Varje tillfälle bedömdes som ett fall av bedrägeri, ej grovt brott.

Av 9 kap. 3 § brottsbalken framgår att är brott som avses i 1 § att anse som grovt, döms för *grovt bedrägeri* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har missbrukat allmänt förtroende eller använt förfalskade handlingar (urkund) eller annat vars brukande är straffbart enligt 14 eller 15 kap. eller vilseledande bokföring eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

Grovt fordringsbedrägeri

Av 9 kap. 3 a § brottsbalken framgår att, den som till en vidare krets riktar betalningsuppsmaningar i syfte att vilseleda till handling som innebär vinning för gärningsmannen och skada för mottagaren eller någon i vars ställe denne är döms, om förfarandet har avsett betydande värde, för *grovt fordringsbedrägeri* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Betalningsuppsmaningar kan vara olika former av fakturor eller andra handlingar som i vilseledande syfte utformats som en uppsmaning att betala till avsändaren eller någon annan anvisad betalningsmottagare. Exempel på betalningsuppsmaningar kan bland annat vara meddelande om vinst eller bidrag till en insamling.

Subventionsmissbruk

Den här bestämmelsen är endast tillämplig i EU:s finansiella bestämmelser.

Av 9 kap. 3 b § framgår följande, den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder ett bidrag eller utnyttjar en förmån som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för, döms för *subventionsmissbruk* till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska inte dömas till ansvar.

Är brottet grovt, döms för *grovt subventionsmissbruk* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett betydande värde eller varit av särskilt farligt art.

Misstanke om brott

SEFI-rådet har tagit fram en anmälningspolicy för misstänkta EU-bedrägerier. I policyn finns exempel på omständigheter som kan ge anledning att misstänka brott från stödmottagare. Policyn kan med fördel även användas när det finns tecken på misstänkt brottslighet vid finansiering med nationella medel.

I anmälningspolicyn anges bland annat följande exempel:

- Att stödmottagaren drar tillbaka begäran om utbetalning eller vissa påstådda redovisade kostnader eller att man inte kan styrka sina kostnader.
- Att stödmottagaren vid förfrågan lämnar ändrade, svävande eller oklara uppgifter till stödmyndigheten eller inte kommer in med begärda kompletteringar.
- Knapphändiga eller bristfälliga underlag, t.ex. fakturor, handskrivna kontantnotor, utdrag ur bokföringen eller liknande, som inte uppfyller de krav som ställs i lagstiftningen eller i regelverket för stödberättigande kostnader gällande fondmedel.
- Att det inte går att få kontakt med fakturautställaren.
- Att stödmottagaren vid kontroll inte kan visa upp den utrustning för vilket bidrag beviljats.

Om du stöter på någon av punkterna, rekommenderas att du även tittar på inkomna momsdeklarationer och upphandlingsdokument.

Tillväxtverket bedömer enbart om det finns anledning att anta att ett brott kan ha begåtts rent objektivt. En bedömning om den misstänkte uppsåtligen (medvetet) eller av oaktsamhet (slarv) orsakat felaktigheten ska inte göras av Tillväxtverket, utan av den brottsutredande myndigheten.

Rutiner vid misstanke om brott

Grundregeln är att misstanke om bedrägeri avseende EU-medel ska anmälas till Ekobrottsmyndigheten och misstanke om bedrägeri avseende nationella medel ska anmälas till Polismyndigheten. Det är chefsjuristen som beslutar om en anmälan ska göras efter samråd med berörda enhetschefer (det vill säga enhetschef för såväl sakverksamhet som granskningsenhet).

Om en handläggare/ekonom fattar misstanke om brott i ett stödärende ska närmaste chef samt en verksjurist vid enheten Juridik informeras. De berörda enhetscheferna

ansvarar för att vid behov informera avdelningschefen om ärendet. Verksjuristen föredrar ärendet för chefsjuristen och upprättar förslag till anmälan.

Handläggaren/ekonomen på den berörda enheten bistår verksjuristen i arbetet och hjälper till med att ta fram den dokumentation som behövs för att avgöra om en anmälan ska göras eller inte. Utgångspunkten är att granskningen av projektet fortsätter som vanligt oavsett om en anmälan görs eller inte.

Information till pressansvarig

Innan en anmälan görs kontaktar verksjuristen pressansvarig inom enheten Kommunikation.

Uppgifter som bör finnas med i brottsanmälan

Följande uppgifter bör finnas med i en brottsanmälan:

- Personuppgifter avseende den misstänkte eller eventuella organisationsuppgifter.
- En kort redogörelse för den misstänkta brottsligheten samt tidpunkt och plats för det misstänkta brottet.
- Vilket stöd som sökts och gällande regler (dvs. om det är ett EU projekt eller nationellt projekt och därtill kommande regler).
- Kontaktperson, normalfallet verksjuristen själv.

Till anmälan bör följande handlingar bifogas:

- Kopia av handlingar där de oriktiga uppgifterna lämnats, t.ex. ansökningshandlingar eller underlag för stödberättigande kostnader (såsom fakturor och utdrag ur bokföring).
- Kopia av myndighetens alla beslut i ärendet, t.ex. beslut att bifalla aktuell ansökan eller beslut om återkrav.
- Kopia av andra handlingar av betydelse, t.ex. skriftväxling och tjänsteanteckningar.

Sekretess

Uppgifter i anmälan lyder under samma sekretess som polis och åklagare har i förundersökning om brott, dvs. förundersökningssekretess, i enlighet med 18 kap. 1 § och 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Detta innebär att sådana uppgifter som skulle kunna skada utredningen om dessa uppgifter lämnades ut är skyddade. Stödmottagaren ska därför inte underrättas om anmälningsbeslut och inte heller den eller de misstänkta.

Anmälningsärendet ska diarieföras med en ärendemening som inte innehåller uppgifter som gör det möjligt för den eller de misstänkta att med stöd av offentlighetsprincipen se att det finns misstankar mot dem. Ärendet ska åtkomstskyddas i ärendehanteringssystemet med hänvisning till sekretessen och inte hanteras i Office 365, (dvs. det ska endast sparas i K: och hanteras där). Eventuella pappershandlingar förvaras inlåsta.

Läs mer!

Tillväxtverkets plan för bedrägeribekämpning inom den Europeiska regionala utvecklingsfonden
[Plan för bedrägeribekämpning inom Europeiska regionala utvecklingsfonden](#)

Verksamheten ska vara fri från korruption och andra oegentligheter
[Tillväxtverkets policy mot mutor och jäv](#)

Regler och råd om vad som gäller i fråga om gåvor och andra förmåner som erbjuds anställda av utomstående aktörer.
[Tillväxtverkets interna regler om gåvor och andra förmåner från utomstående aktörer](#)

Informationspromemoria om vad som gäller i fråga om jäv på arbetsplatsen.
[Information om jäv](#)

SEFI-rådet har en gemensam anmälningspolicy som bland annat innebär att misstänkta EU-bedrägerier ska anmälas till Ekobrottsmyndigheten. Policyn ska också fungera som ett stöd och hjälpmedel för myndighetshandläggare och myndighetsledning.
[Anmälningspolicy för misstänkta EU-bedrägerier](#).

Som ett led i EU:s policy för bedrägeribekämpning finns det en vägledning för hantering av misstänkt brottslighet i samband med förvaltning av EU-medel. Målgruppen är handläggare och chefer vid de myndigheter i Sverige som hanterar EU-medel. Tanken är att den ska vara ett hjälpmedel vid myndigheternas bedömning av om ett visst agerande i samband med ansökan eller utbetalning av stöd som helt eller delvis finansieras av EU-medel ska hanteras som misstänkt brottslighet. Vägledningen är framtagen av Ekobrottsmyndigheten, Jordbruksverket, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Migrationsverket, Rikspolisstyrelsen, Svenska ESF-rådet och Tillväxtverket.
[Vägledning för hantering av misstänkt brottslighet](#)

En kultur mot korruption
<http://www.statskontoret.se/forvaltningskultur/en-kultur-mot-korruption2/>.